

A kiskereskedők sérelmei és kívánságai.

Előadó: **Dr. Barabás Andor**, fűszerkereskedő, Sepsiszentgyörgy.

A kiskereskedelem – tárgyilagos vizsgálat mellett – a legszomorúbb körülmények között tengődő foglalkozási ág, a kiskereskedői osztály a legsúlyosabb, legreménytelenebb helyzetben vergődő társadalmi osztály.

A mezőgazdaság, az ipar, a nagykereskedelem talpraállításán állami támogatással, vagy nagyobb társadalmi súlyt és gazdasági erőt reprezentáló tényezők által létesített földhitelintézetek, ipari és kereskedelmi bankok dolgoznak, ellenben a kiskereskedelem teljesen magára hagyva, sőt minden oldalról ellenséges támadásoknak kitéve halad a biztos pusztulás felé.

Pedig ez a régebben megbecsült társadalmi osztály ma is nagy értéket képvisel, úgy az állam, mint a társadalom – s miután ma még tagjai túlnyomó részben kisebbségiek s köztük igen nagy számban magyarok – a magyarság szempontjából is.

Joggal kívánhatja tehát, hogy léteért vívott küzdelmében a Magyar Párt részéről kellő támogatásban részesüljön, a párt szervei s különösen parlamenti képviselői, jogos érdekei megvédésében aktíve közreműködjenek. Készséggel elismerjük, hogy a Párt a rendelkezésére álló eszközök teljesítőképességének határain belül ezt eddig is megtette és kérésünk most csupán a hathatósabb, a kihangsúlyozottabb, a kereskedelmi foglalkozást védelmező támogatás elhatározására és beváltására irányul, hogy a Párt mindent kövessen el annak a társadalom minden rétegében meggyökeresedett felfogásnak a megváltoztatására, hogy a kereskedő

csak a közönség kizsákmányolására törekvő árdrágító, aki nek munkáját elgáncsolni, megélhetését lehetetlenné tenni magasabbrendű erkölcsi kötelesség.

A sérelmek, melyek a kiskereskedelmet végromlásba kergetik, bárom csoportba oszthatók:

I. csoportba tartoznak az állam elhibázott gazdasági és adópolitikájának következményeképpen: 1. az adók, 2. a községi taxák, 3. a vasúti és posta tarifa és 4. a bankkamatok immár elviselhetetlen terhei.

II. csoportba a részben elavult, részben hiányos és célra nem vezető rendelkezéseket tartalmazó kereskedelmi és forgalmi törvények hiányainak és hibáinak folyamánként a tisztességes kereskedelmet megbénító 1. házaló kereskedelem, 2. csempészés, 3. országos és búcsúvásárok és 4. a szaktudás és képzés nélküli lelkiimeretlen kereskedők elszaporodása.

III. csoportba az igazságszolgáltatási és illeték-törvények által felidézett költséges és lassú igazságszolgáltatás, mely a kereskedőnek szinte lehetetlenné teszi, hogy jogos követeléséhez hozzájusson.

I.

1. A **túladóztatás** és az **adóinak állandó emelése** létalapjában támadja meg a kereskedelmet. Az adók mérséklése és hosszabb időre érvényes igazságos megállapítása tehát az első feltétele annak, hogy a kereskedelem kivergődjék abból a szomorú helyzetből, melyben él, jobban mondva, tengődik.

Ma az a helyzet, hogy az adókiadó bizottságban a kincstár képviselőjéé a döntő szó, aki legtöbbször összehasonlítás, a tényleges jövedelem megállapítására kellő alapot nem nyújtó külső körülmények figyelembe vételével, igen sokszor rosszindulatú információk alapján állapítja meg az adó-alapot, szigorúan alkalmazkodva a minisztériumtól kapott utasításhoz, mely megállapítja százalék szerint a kereskedő elérhető bruttó hasznát, a levonható költségeket és amellyel szemben a könyvek s más hiteles bizonyítékok számba sem jönnek.

A szakképviselő hasztalan terjeszti elő véleményét, az adózó hiába hivatkozik arra, hogy forgalma és ennek következtében jövedelme az általános leszegényedés miatt lényegesen csökkent, teljesen kárbaveszett annak bizonyítása is, hogy a mai fejlett verseny és pénzviszonyok miatt egyetlen kereskedő sem képes a spekulációs törvény által megengedett nyereségi százalékot elérni, hogy jelentékeny veszteségek érték; az adóalapul szolgáló jövedelemnek a megelőző évvel szemben csökkenni nem szabad.

Az évenkénti adókiivetés úgyszólván egész évben igénybeveszi a kereskedő idejének és munkájának jelentékeny részét, állandó izgalomban, bizonytalanságban él s miután adóalapját minden évben más és más szabályok szerint, helyesebben abszolút önkényesen állapítják meg: kalkulációjában az adó mindig kiszámíthatatlan tételként szerepel.

Az adókulcs is túl magas, úgy, hogy az állam a fennálló adózási rendszer mellett nem a kereskedő valódi jövedelmének elviselhető százalékát viszi el adóban, hanem valóságos részes társa lesz s lehetetlenné teszi nemcsak a tőkeképzést, hanem a megélhetést is. És ezt a magas adókulcsot se arányosan alkalmazzák s számos példával igazolható, hogy a milliós jövedelmekkel rendelkező nagyvállalatok aránylag sokkal kevesebb adót fizetnek, mint a kiskereskedő, kinek minden erejét a pusztá létért való küzdelem emészti fel és aki ezen aránytalanság miatt hordozza a nagyvállalatok által viselendő terheknek egy súlyos hányadát is.

2. A községi terhek túlnyomó részét a fennálló taxatörvény szerint különösen városokban a kereskedők és iparosok fizetik és a *valoare locativă* alapján kivetett 20%-os taxa a kereskedők és az üzlethelyiséggel rendelkező iparosokat kizárólagosan sújtja, megcsúfolván az egyenlő közteherviselés elvét. Hasonlóan antiszociális az *ad valorem* taxa, mely szintén abból a lehetetlen, rosszakarátú felfogásból indul ki, hogy a kereskedő úgymint minden terhét a fogyasztóközönségre hárítja át.

Ezen csak a taxatörvény eltörlése és a pótadó-rendszer visszaállítása segít, mely az egyenes adóknak igazságos kiivetése mellett egyedül biztosítja az egyenlő és arányos községi adózást.

Hiteles statisztikai adatok bizonyítják, hogy az állami bevételeknek 35–40%-át a kereskedelem és ipar hordozza és ez a teher évről évre emelkedő tendenciát mutat. Nem állanak rendelkezésemre hiteles statisztikai adatok arról, hogy ebből a teherből mennyi esik a kiskereskedelemre, de ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy vannak vármegyék két-három rendezett tanácsu várossal és járási székhelyül szolgáló nagyközségekkel, ahol egyetlen nagykereskedő nincs: akkor megállapíthatjuk, hogy a kereskedelemre eső adónak aránytalanul magas százaléka éppen a kiskereskedelmet terheli.

Mi az állammal szemben tartozó fizetési kötelezettségünk teljesítésében elmegyünk a legvégső határig, de elsősorban éppen az állam érdekében a legnagyobb határozottsággal követeljük, hogy a túlmagas adók kirovásával és azoknak évenként megismétlődő állandó emelésével *ne semmisítse meg az adóforrásokat nyújtó adóalanyokat*, mert hiszen mi ebben az államban élni akarunk a munkánkból és vagyonunknak a termelés szolgálatába való hasznos beállításából, de nem akarunk további részesei lenni annak a kétségbeejtő gyötremnek, mely adókiivetés címén szakad reánk évről-évre visszatérőleg, amely megbénítja egész tevékenységünket, tönkre teszi kereskedői invenciónkát, gátolja legéletrevalóbb terveink megvalósítását és irtózunk attól a gondolattól, hogy elszegényedve, megvetett és kiéhezett elartottjai legyünk az államnak és társadalomnak.

3. A vasuti és postai tarifának, a vámoknak folytonos és az érdekképviseltek képviselőinek meghallgatása nélkül, vagy figyelmen kívül hagyásával végrehajtott, céljának nem megfelelő emelése drágítja az árut, ezáltal csökkenti a forgalmat és kereskedői hasznot.

Ezzel kapcsolatban megemlítendő, hogy óriási károsodás éri a kereskedőt azáltal is, hogy a vasúton, vámnál elveszett áruk értékét, csak évek múlva, néha egyáltalán nem, vagy csak sok költség és hosszas utánjárás után kapja meg s emiatt kénytelen áruját magas biztosítási díjak mellett biztosítani, ami az árut ismét drágítja, forgalomképességét csökkenti s a kereskedőtől legális haszna egy részét ismét elvonja.

4. Hiteligényeinek kielégítése tekintetében a kiskereskedelem a legmostohább gyermeke gazdasági életünknek. Ma már ott tartunk, hogy a legmagasabb uzsorakamat mellett se kap a kiskereskedő hitelt, maga ellenben kénytelen kihitelezni, mert az eladósodott, lerongyolódott fogyasztóközönség hitel igénybevétele nélkül képtelen minimális szükségleteit is beszerezni és a kiskereskedő kénytelen a kihitelezés rizikóját is viselni, csak hogy valami forgalmat elérjen és a későn, csekély részletekben befolyó jövedelemből, ha nehézségek között is, de eleget tudjon tenni a maga fizetési kötelezettségeinek, mert késedelem esetén a gyáros vagy nagykereskedő kamatot számít fel vele szemben, míg ő ve-
vőinek néha évekig nyújt kamatmentes hitelt.

Az állam, a kormány tartsa kötelességének, hogy a kamat-kérdés általános rendezése mellett, az uzsora letörésével, a mezőgazdasági és ipari hitelintézetek felállításával kapcsolatban, a kiskereskedelem olcsó hitelellátásáról is gondoskodják, mert a kiskereskedelem ép oly fontos tényezője gazdasági életünknek, mint bármelyik termelő foglalkozás.

II.

1. Az 1900. évi XXV. tc. ma is hatályban van s végrehajtása esetén a kereskedelem meg lenne védve a sérelmeink második csoportjába tartozó házaló-kereskedelem túlkapásaitól. A törvény alkalmazásával azonban az illetékes hatóságok nem törődnek és ennek szomorú következménye, hogy falvainkat és városainkat nap-nap után gombamódra szaporodva ellepik a házaló kereskedők, selejtes áruikkal elárasztják a közönséget és a nagy adókkal, taxákkal terhelt, magas boltbéreket és elviselhetetlen kamatokat fizető kereskedő ölhetett kezekkel nézheti, hogy üzletében a raktáron levő áru mind hosszabb és hosszabb ideig hever, óriási kamatvesztést okozva a helybeli kereskedőknek és a községnek, városoknak is veszteséget okozva, mert sem adót, sem taxát nem fizetnek és jövedelmüket is másutt költve el, más vidékek, más városok adóalapját szaporítják.

A házaló kereskedők munkáját elősegítik a gyárosok és nagykereskedők, akik ezeket áruval ellátják. Sőt ujab-

ban lábrakapott az – a tisztességtelen verseny fogalmát maximálisan kimerítő és eléggé meg nem bélyegezhető – eljárás, hogy az a gyár és nagykereskedő, aki az áruját nehéz pénzekért eladja a kiskereskedőnek: konkurrenciát csinál neki azáltal, hogy maga is detail-üzletet tart fenn, házalókat indít útnak és alacsonyabb áraival lehetetlenné teszi, hogy a kiskereskedő a szintén tőle vásárolt és jobb minőségű árut értékesíthesse.

2. Hasonló, sőt egyes üzletágakban egyenesen pusztulásba vivő sérelem a csempész-kereskedők tisztességtelen versenye is. A horribilis vámtételeket megtakarító csempész oly olcsón juttatja áruját a fogyasztó közönséghez, amellyel tisztességes kereskedő képtelen felvenni a versenyt s kénytelen üzletét előbb-utóbb bezárni, ami által elvesz az államnak egy számottevő adófizető alanya és igen tetemes kárt okoz annak, a vámtételeknek elvesztése is.

3. A hetivásárok ma már országos vásárok jellegével bírnak, azokon a legmesszebb vidékről is megjelennek a legkéteesebb elemek s minden kereskedői morál nélkül csapják be a hiszékeny közönséget, holott ma az országos vásároknak nincs létjogosultsága, hiszen a vásárló közönség a legfelreesebb helyeken is kielégítheti a helyi kereskedelem útján összes szükségleteit.

Rendészeti és közbiztonsági szempontból is súlyos kifogás alá esnek s kitűnő alkalmat nyújtanak arra is, hogy a büntetőtörvénybe ütköző cselekmények útján szerzett áru minden ellenőrzés és felfedezés nélkül kerüljön forgalomba. Károsok fiskális szempontból is, mert a vásárok forgalma csak oly drága hivatali apparátus által lenne megfelelően ellenőrizhető, amely nem fizetné ki magát, enélkül pedig magas jövedelmek bújnak ki az adófizetés alól.

4. A kereskedői foglalkozás társadalmi értékének és megbecsülésének alászállását nagyrészen az okozza, hogy az érvényben levő törvények szerint ma minden előképzetség nélkül mindenki lehet kereskedő, holott a legegyszerűbb iparág folytatása is bizonyos előképzetséghez van kötve. Nem akarunk az életküzdelmektől irtózó diplomás hadat szabadítani a kereskedelmi pályára, de gyakorlati szempontból is fontos, hogy kellő tudással rendelkező emberek fog-

lajjanak azon helyet, akik a mai fejlettebb gazdasági versenyben megállják a helyüket s ne csak alárendelt jelentőségű munkát végezzenek, hanem önálló kezeskedő tevékenység útján megbecsült tényezői legyenek megbénított, magára hagyott kisebbségi életünknek.

III.

1. Az igazságszolgáltatás drágasága és kivárhatatlan lassúsága a kiskereskedőt egyenesen megfosztja attól a lehetőségtől, hogy az államnak ezt a fontos intézményét, mely régebben valóságos életszükséglet volt, – igénybevegye. Kihitelezett tőkéjéhez évekig nem tud hozzájutni s a rossz-hiszemű adósnak módjában áll a törvények formális intézkedéseinek kihasználásával addig nyújtani a pert, amíg a kereskedő nemcsak tőkéjét veszíti el, hanem kénytelen a költségeket és horribilis taxákat és bélyegilletékeket is megfizetni.

2. Megemlítenédnek tartom még, hogy lerongyolt gazdasági életünknek szinte korlátlan hatalommal rendelkező tényezői: a kartellek, középkori önkénnyel diktálják az eladási feltételeket, szabják meg az árakat s gazdasági előhaladásunk szolgálata helyett legtöbbször a nagy fogyasztóközönség rovására szereznek a vállalat tulajdonosainak aránytalanul magas hasznot, felhasználva, sőt kihasználva erre a célra elsősorban a fogyasztóközönséggel közvetlenül érintkező kiskereskedőt, ki úgy áll vevői szeme előtt, mint a drágaságnak, a megélhetés nehézségeinek megtestesítője.

3. Végül nem hagyhatom figyelmen kívül a kereskedőtársadalomnak azt a kiérlelődött meggyőződését, hogy mind-ezen sérelmeink legfőbb oka az, hogy a kereskedelemnek parlamenti képviselői nincsenek, mert a jelenlegi választói törvény szerint a kereskedelmi és iparkamarák által választott szenátorokat ilyeneknek nem tekinthetjük. Ez az oka annak, hogy memorandumaink, előterjesztéseink, személyes közbenjárásunk eredménytelenek, sérelmeink orvoslására egyetlen lépés sem történik, sőt napról-napra születnek a kereskedelemellenes tendenciájú törvények.

Előadásom befejezése után a következő határozati javaslatokat ajánlom elfogadásra:

I.

1. a) Az adózás a tényleges jövedelem alapján történjék, ami vagy a kereskedő által szabályszerűen vezetett könyvek és számlák, vagy más hiteles adatok figyelembevételével, vagy az adózók képviselőjének szakszerű és alaposan megindokolt javaslata alapján állapítható meg. A kereskedők érdekeinek képviselőjére hivatott szakembernek tehát az adófizető bizottságban éppen olyan jogai legyenek, mint a kincstár képviselőjének s megbízása az érdekeltek meghallgatásával történjék.

b) Legyen az adózás egyenlő és arányos.

c) Az adókiivetés három évenként történjék.

d) A túl magas adókulcs szállíttassék le, illetőleg progresszive alkalmaztassék, hogy mindenki teljesítőképeségének megfelelően adózzék.

e) Komplimentár adó fizetésére a kiskereskedők ne legyenek kötelezve.

2. A községi taxákról szóló törvény eltörlésével a pótadó-rendszer vezetendő be, mely a közterhek igazságosabb megosztását inkább biztosítja,

3. Kérjük a vasúti és postai tarifák és vámok oly mértékben való leszállítását, hogy azok a kereskedelmi forgalmat ne bénítsák, hanem elősegítsék.

Ezzel kapcsolatban a forgalom biztonságát szolgáló erélyes intézkedések foganatosítását, melyek az áruk gyakori elveszését megakadályozzák és az elveszett áruk értékének sürgős megtérítését biztosítják.

4. A kiskereskedelem hiteligényeinek kielégítése céljából gondoskodjék a kormány az érdekeltek bevonásával a kereskedelem érdekeinek megfelelő hitelintézet felállításáról.

II.

1. A tisztességes kereskedelem megvédése céljából az érdekelt kereskedelmi testületek meghallgatása mellett azonnal alkossa meg a tisztességtelen versenyről szóló törvényt s addig is rendelje el az 1900. évi XXV. tc. rendelkezéseinek szigorú alkalmazását.

2. A csempészet megakadályozása céljából súlyos büntető szankciókat tartalmazó törvény hozatalát és annak kérelhetetlen alkalmazását.

3. A heti vásárokon csak helybeli kereskedők árusíthatnak s kívülük csak kis és háziipari termékeket, élőállatokat, élelmiszereket és mezőgazdasági terményeket árusítók értékesíthessék áruikat.

Az országos- és búcsúvásárok eltörlelendők, vagy legalább oly módon korlátozandók, hogy ilyenek csak megyei, vagy járási székhelyeken legyenek tarthatók és azokon csak megyei, illetőleg járásbeli kereskedők árusíthassanak.

4. A kereskedelem folytatása – az érdekelt kereskedelmi testületek meghallgatása után törvényhozási úton – szakképzettséghez kötendő.

III.

1. Az igazságszolgáltatás menetének gyorsabbá tétele mellett a súlyos illetékek és taxák leszállításával, a községi bíraskodás visszaállításával és a járásbiróság elé tartozó ügyek értékhatárának felemelésével tegye lehetővé a kormány, hogy a kereskedő a maga jogos követeléseivel hozzájuthasson s megfelelő törvény alkotásával védje meg a rosszindulatu adósok tulkapásai ellen.

2. A kereskedelem szabadságát megbénító és a fogyasztó közönség érdekeit veszélyeztető kartellek ügye törvény által szabályozandó.

3. A szenátusi és kamarai választói jogot szabályozó törvényben biztosíttassék a kereskedelem azon joga, hogy minden kereskedelmi és iparkamara területén az ott lakó, kereskedelmi és iparkamarai választói jogosultsággal bíró kereskedők – a kamarai körlethez tartozó megyék számának megfelelő számú szenátusi és kamarai képviselőt választassanak.

4.

A javaslatok egyhangulag elfogadtatnak.